

ЮРИДИЧЕСКИ ФАКУЛТЕТ
КАТЕДРА „ПСИХОЛОГИЯ“

КОНСПЕКТ

за

ДЪРЖАВЕН ИЗПИТ НА СПЕЦИАЛНОСТ „ПСИХОЛОГИЯ“
(образователна и квалификационна степен „бакалавър“)

1. **Възникване на психологията като самостоятелна наука.** Класификация на психическите явления – психически процеси, психически състояния и психически свойства.
2. **Психологически школи** – ключови характеристики. Основни въпроси на психологията – дебатът за съотношението между биологичното и социалното.
3. **Теория за когнитивното развитие на Жан Пиаже и теория за развитието на висшите психични функции на Лев Виготски** – ключови идеи и сравнителен анализ.
4. **Теория за психосоциалното развитие на Ерик Ериксън.** Стадии в развитието на психосоциалната идентичност.
5. **Теории за моралното развитие** - Лоурънс Колбърг и Керъл Гилиган.
6. **Познание чрез усещане и възприятие:** Характеристики и основни закономерности на усещането. Сензорни модалности – теоретични постановки. Възприятие – същност, видове. Гещалтистки възгледи за възприятието. Проблемът за природата и опита в разбирането на възприятието. Взаимоотношения между усещане и възприятие.
7. **Абстрактно-логическо познание:** Същност, основни процеси и форми на мисленето: формиране на понятия – основни стратегии; мисленето като процес на вземане на решения и решаване на проблеми. Въображение – същност, видове, функции. Прийоми за създаване на фантазни образи. Съотношението мислене – въображение.

8. **Памет:** Специфика на паметта като информационен психически процес. Основни характеристики и закономерности на кратковременната и дълговременната памет. Техники за запомняне и съхраняване на информацията. Забравянето като процес на паметта – основни закономерности.
9. **Дефиниране на личността** – многообразие и сходства в подходите. Отношението характер – личност. Идеографски и номотетичен подход в научното изследване на личността. Основни теоретични подходи към личността: психодинамичен, бихейвиористичен, диспозиционален, биологичен, хуманистичен подход, Съвременно състояние на психологията на личността.
10. **Теоретични подходи към мотивацията** – драйвови теории; теории за потребностите; оперантно учене; екстринсивна и интринсивна мотивация; когнитивни подходи към мотивацията; мотивация за личностен растеж; мотивационна функция на целите.
11. **Интелигентност – дефиниране.** Теоретични възгледи за интелигентността. Биологични основи на интелигентността. Социалната среда като фактор за развитието на интелигентността.
12. **Емоции и личност.** Универсални емоции. Адаптивни функции на емоциите. Същност на емоциите – основни теоретични концепции.
13. **Индивидуалните различия в диференцирани черти** – теоретични модели на Г. Олпорт, Р. Кетъл и Х. Айзенк. Стабилност на чертите във времето: структурата на личността чрез “големите пет” фактора. Модел на Коста и Макрей.
14. **Емпирично психологично изследване:** класификация на психологичните методи; корелационни и експериментални изследвания; формулиране на изследователския проблем; цели и задачи на изследването; понятийно поле; емпирични индикатори; модел на изследваното явление; работна хипотеза. Зависими и независими променливи; контролиране на условията на експерименталното изследване; изисквания по отношение на експериментатора.
15. **Модели на експерименти в психологията:** експериментални и квази-експериментални планове - сравнение; валидност, видове валидност ; фактори застрашаващи вътрешната и външната валидност на експеримента; доекспериментални планове; истински експериментални планове; експериментални и контролни групи. Рандомизация; план с предварително и последващо тестване и контролна група; квазиекспериментални планове; експеримент по план на времевите серии; план с еквивалентни времеви извадки; план с нееквивалентни контролни групи.

16. **Надеждност на психологическия тест.** Понятието за надеждност в класическата теория за тестовете. Методи за определяне на надеждността на тест. **Валидност и валидизация на психологическия тест.** Типове валидност – вътрешни и външни източници на конструктна валидност на теста.
17. **Тестиране на интелигентността.** Ранни тестове за интелигентност психометрични несъвършенства и етически проблеми. Методологично усъвършенстване на следващите поколения инструменти. **Клинично тестиране** – личностни въпросници, проективни методи, невропсихологически тестове.
18. **Ученето като процес. Когнитивни стилове и стилове на учене.** Видове учене. Фактори за позитивно и негативно отношение на ученика към ученето. Методи на преподаване, съответстващи на индивидуалните различия в когнитивните стилове и стиловете на учене. Стратегии и техники за подобряване на ученето.
19. **Специфика на учителската професия.** Способности и качества на учителя за ефективно реализиране на педагогическата дейност. Силове на ръководство в ученическия клас - модел на Барбара Колорейсо.
20. **Психично развитие на детето през ранното детство.** "Криза на третата година". Емоционално и социално развитие. Развитие на познавателната сфера.
21. **Юношеска възраст.** Формиране на идентичност. Аз-концепция. Професионална ориентация и нравствено самоопределение.
22. **Приемственост и промяна на близките взаимоотношения през жизнения път.** Теория за привързаността (Джон Боулби и Мери Айнсуърт). Влияние на ранните стилове на привързаност върху романтичните и социални отношения през зрелостта.
23. **Комплексният подход към „сезоните“ в мъжкия и женския живот:** Даниел Левинсън - основна идея и принос в обогатяването на теориите за развитието. Характеристика на стабилните и преходните периоди в развитието на индивидуалната жизнена структура. Подобия и различия в мъжкия и женския жизнен цикъл.
24. **Психосоциално развитие и адаптация към нов стил на живот в късната възраст.** Личностни промени и типове стареене. Теории за адаптиране към късната възраст.
25. **Групите в организацията:** развитие на групите в организацията – етапи и особености на взаимоотношенията на груповите членове на всеки етап; групова психика – структура; екипи - изграждане и работа в екип; социалнопсихичен климат; групови норми; статусни системи; роли на членовете на групата; групово мнение; групови настроения.

26. **Комуникационният процес в организацията:** комуникативното взаимодействие; фактори и източници на „смущения“ в комуникационния процес; ефективната комуникация в организациите; видове комуникация; съвременни проблеми на организационната комуникация.
27. **Същност и особености на социалнопсихологическото познание.** Проблемни области и изследователски теми в социалната психология. Мястото на социалната психология в системата на научното познание.
28. **Същност и характеристики на групата като социалнопсихологическо явление.** Социалнопсихологически теории за груповите процеси, конформизма и подчинението. Групово решение и фактори, влияещи върху груповото решение.
29. **Етнопсихологически явления и процеси.** Същност на асимиляцията, интеграцията, акултурацията, амалгамирането, сегрегацията като етнопсихологически феномени. Етноцентризмът като социалнопсихологическа нагласа.
30. **Етническа идентичност.** Формиране и развитие на етническата идентичност. Компоненти на етническата идентичност. Възможности за трансформация на етническото самосъзнание.
31. **Психологична подкрепа и консултиране при телесни и психични заболявания.** Психологично съветване и подпомагане. Психологично консултиране. Психична криза и разстройства на адаптацията при боледуване. Психотерапевтични направления: хуманистично, когнитивно, психоаналитично.
32. **Психология на аномалното развитие.** Норма и патология на детското развитие. Психологическа парадигма на детските нарушения. Сфери на диагностика и въздействие при развитийните нарушения. Нарушения на когнитивното, интелектуалното, езиково и социално функциониране.

Конспектът за Държавен изпит е утвърден от катедра „Психология“ с Протокол № 15/ 20.06.2018 г.

ЛИТЕРАТУРА

1. Адлер А. Индивидуална психология (в 2 т.). С., 1994 г.
2. Айзенк, Х., Айзенк М. Наблюдение на психиката. С., 2005.
3. Анастаси, А., Урбина, С. Психологическое тестирование. 7-е изд. СПб: Питер, 2007.
4. Аронсон, Э., Уилсон, Т., Эйкерт, Р. Большая психологическая энциклопедия: Почему человек ведет себя так, а не иначе. Санкт-Петербург: Прайм-ЕВРОЗНАК, 2008
5. Бакрачева, М. Идентичността в три стъпки. Изд. Парадигма, 2009.
6. Бърк, Л., Изследване на развитието през жизнения цикъл, Дилок, 2012.
7. Величков, А. Предполагаемите светове на личността. С., 2001
8. Величков, А. Психология на индивидуалното социално поведение. С., 2006.
9. Вундт, В. Проблемы психологии народов, Москва, Санкт-Петербург, 2001
10. Георгиев, Л. Критика на етнонационалния рационализъм, Изд. на СУ, С., 2013
11. Герчева, Г. Личност и общуване. Албатрос. С. 2010
12. Герчева, Г. Комуникативно безпокойство. Албатрос. С. , 2009
13. Герриг, Р., Зимбардо, Ф. Психология и жизнь. Санкт Петербург, Потер, 2004
14. Голман, Д. Емоционална интелигентност. С., 2000
15. Голман, Д. Новата социална интелигентност. С., 2010.
16. Градев, Д. Стигма и личностна биография. Изд. "Изток-Запад", 2010.
17. Деларош, П. Юношество, Център за образователни програми и социални инициативи, Ямбол, 2004.
18. Деларош, П. Трябва ли да се отстъпва пред юношите?, Център за психосоциална подкрепа, С. 2010.
19. Ериксън, Е. Идентичност, младост и криза. С., Рива, 2013.
20. Енциклопедия психология и поведенческа наука. С. „Наука и изкуство” 2013

21. История на психологическата мисъл: Христоматия. Съст. П. Александров, С. „Лик”, 2000
22. Калинов, К. Статистически методи в поведенческите и социални науки. София, НБУ, 2010.
23. Капачо, Дж. Т., Фребър, Л. А. Откриване на психологията, С., Изток-Запад, 2015.
24. Карастоянов, Г. Увод в когнитивно-преживелищната теория за Аза. Предпоставки и развитие на концепцията за дуалната преработка на информацията / Г. Карастоянов. // Психологични изследвания, 2014, N 1, с. 35-55.
25. Клаус, Г., Х. Ебнер. Основи на статистиката за психолози, социолози и педагози. София, Наука и изкуство, 1971.
26. Книгата за психологията. С. Книгомания, 2014
27. Кон, А. Митът за дисциплината, изд. Изток-Запад, 2011.
28. Кори, Д. Теория и практика на консултирането и психотерапията, С., Изток – Запад, 2015.
29. Коул, М. Социокултурна психология. С., 2000.
30. Кулагина, И. Психология развития и возрастная психология: Полный жизненный цикл развития человека. Москва : Академический Проект, 2011.
31. Майерс, Д. Психология. М., Попурри, 2006
32. Маслоу, Е. Мотивация и личност. С., 2001.
33. Минчев, Б. Психология. Еволюционно феноменологичен подход. С., Сиела, 2013.
34. Московичи, С. (ред.), Социална психология. София: Издателство Дамян Яков, 2006.
35. Нешев, П. Социална психология. Варна: Издателство ВСУ „Черноризец Храбър“, 2012.
36. Нешев, П. Социалнопсихологическото познание. Варна: Издателство ВСУ „Черноризец Храбър“, 2014.
37. Петкова, М. Когнитивни стилове на учене – процесуален модел на Колб, XV международна научна конференция "Приложната психология в България: възможности и перспективи", ВСУ „Черноризец Храбър”, унив. изд., 2016

38. Петрова, М. Етничност и етническа идентичност. Университетско издателство ВСУ "Черноризец Храбър", Варна, 2012.
39. Радославова, М., А. Величков. Методи за психодиагностика. С., 2005.
40. Селигман, М. Как да бъдем оптимисти. С., 2001.
41. Сиймън, Д.Д., Кенрик, Д.Т. Психология. С., НБУ, 2002.
42. Славин, Р. Педагогическа психология, изд. Наука и изкуство, С, 2004
43. Стайков, Р., З. Славов, С. Ненков. Статистика: теория и задачи. Варна, ВСУ, 2010.
44. Станович, К. Нека мислим правилно за психологията. С., Изток-Запад, 2010.
45. Стефаненко, Т. Г. Этнопсихология. „Аспект Пресс”, Москва, 2009.
46. Стоянов, В. Организационна психология. Съвременни ракурси. УИ ВСУ "Черноризец Храбър", Варна, 2014.
47. Стоянов, В. Теория и практика на емпиричното психологично изследване. УИ ВСУ "Черноризец Храбър", Варна, 2015.
48. Стоянов, В. Теория и практика на експерименталното психологично изследване. В., Псидо, 2005.
49. Стоянов, В. Човекът в организацията. Психологичен анализ. В., Псидо, 2008.
50. Тръл, Т., Принстайн, М. Клинична психология, С., Изток – Запад, 2016.
51. Уиникът, Д. Игра и реалност. С., ЛИК, 1999.
52. Фройд З. Анатомия на чувствата. Плевен., 1997.
53. Фройд, З. Отвъд принципа на удоволствието. С. 1990.
54. Фройд, З. Нови уводни лекции в психоанализата. София: Евразия, 1994.
55. Фройд, З. Въведение в психоанализата. С., 1990.
56. Фром, Е. Бягство от свободата, С., 2001.
57. Фром, Е. Душата на човека и нейната способност за добро и зло. С., 2000.
58. Фром, Е.: Анатомия на човешката деструктивност. София: Захарий Стоянов, 2003.
59. Христова, В. Даниел Левинсън: Комплексния подход към „сезоните“ в живота на мъжа и жената. В: Годишник на ВСУ. Изд. Варненски свободен университет „Черноризец Храбър“, т. XIX, 2013.

60. Христова, В., Личността в развитие и криза – детство и юношество. ВСУ „Черноризец Храбър“, Университетско издателство, Варна, 2015.
61. Христова, В. Личността в късна зряла възраст - психически характеристики и предизвикателства. Албатрос, София, 2015.
62. Хьелл, Л. А., Зиглер, Д. Дж. Теории Личности. 3-е международно Издание. Питер, 2006.
63. Чавдарова, В. Етнонационална идентичност и ценностни нагласи, Университетско изд. ”Св. св. Кирил и Методий”, В. Търново, 2011.
64. Чиксентмихайи, М. В поисках потока: Психология включенности в повседневность. М., 2011.
65. Чиксентмихайи, М. Поток. Психология оптимального переживания. М., 2011.
66. Чаморо-Премусик Т. Диференциална психология. С. Изд. Изток Запад, 2015.
67. Шулц, Д. Психология на растежа. Модели на здравата личност. С., 2004.
68. Шулц, Д., С. Шулц. История на модерната психология. С., 2006.
69. Щетински, Д. Измервания и анализ в поведенческите и социалните науки. С., 2005.
70. Юнг К. Г. Психологически типове. С., 1996 г.
71. Юнг К. Г., Човекът и неговите символи. Леге Артис, Плевен, 2002.
72. Юнг К. Г., Избрано, книга първа. Евразия-Абагар, Плевен, 1993.
73. Юнг, К. Г., Архетиповете и колективното несъзнавано, Евразия Абагар – Плевен, 1999.
74. Aronson, E., Wilson, T., Akert, R. Social Psychology, 9th ed. New York: Prentice Hall, 2016.
75. Baumeister, R. F., Leary, M. R., The Need to Belong: Desire for Interpersonal Attachments as a Fundamental Human Motivation. Psychological Bulletin, 117 (3), 497-530., 1995.
76. Berk, L. Development through the LIFE – SPAIN (5nd ed.) Needham Heights, MA : Allyn & Bacon, 2006.
77. Blumberg, Mark S. Freaks of Nature: What Anomalies Tell Us About Development and Evolution. Oxford, University press, 2009.

78. Boyle, G. J. Does item homogeneity indicate internal consistency or item redundancy in psychometric scales? *Personality and Individual Differences*, Vol. 12 (3), pp. 291-294, 1991.
79. *Bridging Cultural and Developmental Approaches to Psychology: New Syntheses in Theory, Research, and Policy*. Ed. by Jensen, Lene Arnett. Oxford, University press, 2011.
80. Clark, L. A., Watson, D. Constructing Validity: Basic Issues in Objective Scale Development. *Psychological Assessment*. Vol. 7, No. 3, 309-319, 1995.
81. Cormier, S., Hackney, H. *Counseling Strategies and Interventions* (8th Edition). Pearson, 2014.
82. Deci, E. L., & Ryan, R. M., *Intrinsic Motivation and Self-Determination in Human Behaviour*. Plenum Press, New York., 1985.
83. Dempster, M. *A Research Guide for Health and Clinical Psychology*, New York: Palgrave Macmillan, 2013.
84. Downing Twelve Steps for Effective Test Development. In Downing & Haladyna (Eds.) *Handbook of Test Development*. Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum Associates, 2006.
85. Emmons, R. A., Personal strivings: An approach to personality and subjective well-being. *Journal of Personality and Social Psychology*, Vol 51(5), 1058-1068., 1986.
86. Epstein, S., Pacini, R., Denes-Raj, V., & Heier, H., Individual differences in intuitive-experiential and analytical-rational thinking styles. *Journal of Personality and Social Psychology*, 71(2), 390–405. <http://dx.doi.org/10.1037/0022-3514.71.2.390>., 1996.
87. Geisinger K. F., Chapter 5: The Translation and Adaptation of Tests, in: Irving B. Weiner (Editor-in-Chief), *Assessment Psychology*, John Wiley & Sons, Inc., 2003.
88. Hogg, M. & Vanhan, G. *Social Psychology*. 7 th ed. New York: Pearson., 2013.
89. Larsen, Randy J., Buss. David M. *Personality psychology: domains of knowledge about human nature –3rd ed.*, 2008.
90. Levinson, D., and Levinson, J. *The seasons of woman's life*. Ballantine Books. 1997.
91. Little, B. R. Persons, contexts and personal projects: Assumptive themes of a methodological transactionalism. In S.Wapner, J. Demick, T. Yamamoto,

- & H.Minami (Eds.), *Theoretical perspectives in environment-behavior research* (pp.79-88). New York: Plenum, 2000.
92. Myers, D. G. *Psychology*. Worth Publishers, Inc., New York, 2013.
 93. Myers, D. *Social Psychology*. 11 th ed. New York: McGraw Hill, 2012.
 94. McAdams, D. P., *The Role of Narrative in Personality Psychology today*. *Narrative Inquiry*: 11-18., 2006.
 95. McCrae, R. R., John, O. P., *An Introduction to the Five-Factor Model and Its Applications*. *Journal of Personality*, Volume 60, Issue 2, pages 175–215., 1992.
 96. Paulhus D. L. and Vazire S., *The Self-Report Method*. Chapter 13 in: *Handbook of research methods in personality psychology* / edited by Richard W. Robins, R. Chris Fraley, Robert F. Krueger. 2007 The Guilford Press 224 -239, 2007.
 97. Robinson, O. C., *The Idiographic / Nomothetic Dichotomy: Tracing Historical Origins of Contemporary Confusions* *History & Philosophy of Psychology*, Vol. 13(2), 32–39., 2011.
 98. Rotter, J. B. *Internal Versus External Control of Reinforcement: A Case History of A Variable*. *American Psychologist*, 45, 489-493., 1990.
 99. Rutherford, M. D. *Child Development: Perspectives in Developmental Psychology*. Oxford, University press, 2011.
 100. Schmitt, N. *Uses and Abuses of Coefficient Alpha*. *Psychological Assessment*, Vol. 8, No. 4, 350-353., 1996.
 101. Stephens L., *Theory and Problems of Beginning Statistics*, McGraw-Hill, 1998.
 102. Sutton, R. & Douglas, K. *Social Psychology*. New York: Palgrave Macmillan., 2013.
 103. *The Evolution of Personality and Individual Differences*. Ed. by Buss, David M., Hawley, Patricia H. Oxford, University press, 2011
 104. Urbina S. *Essentials of Psychological Testing*. Hoboken, NJ: Wiley., 2004.